

Arhimandritul Athanasie Mytilineos (1927-2006), starețul Mănăstirii Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Dimitrie din Larisa, Grecia, a fost un predicator lămurat, care s-a dedicat încă din tinerețe catehizării poporului lui Dumnezeu – slujire pentru care a fost supranumit „Noul Gură de Aur” al Greciei. Omiliile sale se adresează tuturor credincioșilor Bisericii, indiferent de nivelul lor cultural, fiind în același timp simple, profunde și profetice.

Starețul a avut pe deplin conștiința faptului că în Biserică este nevoie de cateheză ca poporul să dobândească cunoștința învățăturii de credință, după cum obișnuia să spună: „Cateheza nu este un lux, nici nu este ceva excepțional sau facultativ; cateheza este ceva foarte necesar. Este o adevărată binecuvântare dacă vom înțelege cândva că trebuie să ne completăm catehizarea noastră după Botez, atunci când ne vom maturiza. Dacă conștientizăm că trebuie să dobândim cunoașterea conținutului credinței noastre, atunci vom alergeră să ne completăm cunoașterea noastră duhovnicească, teologică, creștinească, nu numai la vârsta copilăriei și a adolescenței, ci și în toată viața noastră.

Catehezele și omiliile sale au ajuns să circule în întreaga lume și să se bucure de un deosebit interes, în special după ce o parte dintre catehezele sale la Apocalipsă, înregistrate audio în limba greacă, au fost traduse și în limba engleză.

Amintim că fericitul Stareț Athanasie a lăsat Bisericii o moștenire catehetică impresionantă – peste 3000 de cateheze și omilii înregistrate audio –, în care a explicat în amănunt cărțile Sfintei Scripturi, de la *Facere* până la *Apocalipsă*, fără a ocoli nici o temă importantă din viața contemporană a credincioșilor și a Bisericii.

ARHIMANDRITUL
ATHANASIE MYTILINEOS

Tainele cărții cu șapte peceteți

Cateheze la *Cartea Apocalipsei*

II

Traducere din limba greacă
Prof. Ivan Dumitru

editura
Σοφία

București

Cuprins

<i>Părintele Athanasie Mytilineos și provocările lucrării catehetice în Biserică</i>	5
--	---

I. Introducere la volumul al II-lea. Premise pentru o abordare roditoare a cărții <i>Apocalipsei</i> și opoziția în fața secularizării	9
--	---

II. Ușa deschisă în cer și vedenia tronului lui Dumnezeu-Tatăl. Filosofia din afara Bisericii și comuniunea lui Dumnezeu cu creația	29
---	----

III. Sfântul Duh și puterile îngerești. Liturgia cerească în calitate de <i>typos</i> și model al Dumnezeuieștii Liturghii pământești	47
---	----

IV. Fiul ca Miel înjunghiat și cartea pecetluită. Voia Dumnezeiască	67
--	----

V. Mielul cel înjunghiat la Sine cartea pecetluită. Dumnezeirea lui Iisus	88
--	----

VI. Deschiderea primelor două peceti. Cele două biruințe: răspândirea Evangheliei și martiriul	110
---	-----

VII. A treia și a patra pecete. Foamea și moartea pe parcursul Istoriei și în vremurile eshatologice	127
---	-----

VIII. Desfacerea celei de-a cincea peceti. Dreptii și martiriul creștin	153
--	-----

IX. Deschiderea celei de-a șasea peceti, partea I. Cutremurul stihiilor naturii și cutremurul moravurilor	176
--	-----

X. Deschiderea celei de-a șasea peceti, partea a II-a. Cutremur spre înnoirea stihiilor creației	196
---	-----

XI. Primul <i>intermezzo</i> al celei de-a șasea peceti. Ocrotirea credincioșilor în ceasul marii întristări	216
---	-----

XII. Al doilea <i>intermezzo</i> și deschiderea celei de-a șaptea peceti. Plata credincioșilor care au suferit întristarea cea mare; sabatizarea (odihna) Istoriei și comuniunea iubirii	258
--	-----

CAPITOLUL I

Introducere la volumul al II-lea.
Premise pentru o abordare roditoare a cărții
***Apocalipsei* și opoziția în fața secularizării¹**

(Această secțiune începe de la pagina întâi a Omiliei 28)

Iubiții mei, dragostea, iubirea de oameni și răbdarea Domnului nostru au îngăduit să se audă iarăși dumnezeiescul Său cuvânt, și nu au venit oprirea și „foametea de a se auzi cuvântul Domnului”² pentru cei ce nu-l primesc, adică închiderea Cerului, astfel încât să nu mai fie auzit cuvântul Lui, din pricina groaznicei noastre indiferențe și a păcatelor noastre nepocăite. Așadar, slavă Sfântului nostru Dumnezeu în Treime, a Cărui dragoste iarăși voiește să ne hrănească cu mana cea cerească a dumnezeiescului Său cuvânt!

(Această secțiune se află la pagina douăzeci și doi a Omiliei 27)

Cartea *Apocalipsei* arată unitatea întregii creații, văzute și nevăzute, pe care păcatul a vrut s-o spargă. Însă Fiul lui Dumnezeu, Care S-a întrupat, a voit să restaureze această

¹ Secularizarea a devenit astăzi dintr-un concept filosofic (a se vedea, în special, scrierile lui Mircea Eliade), un termen des utilizat, însă prea puțin înțeles. În esență, secularizarea trebuie percepută, în cazul nostru, ca o formă de adaptare a civilizației creștine la duhul lumii acesteia căzute, care este străin de Hristos (cf. *I Ioan* 2, 15-16). Prin urmare, secularizarea semnalează o anumită cădere sau, mai bine zis, decădere a Creștinismului (*n.tr.*).

² Cf. *Amos* 8, 11.

unitate prin integrarea tuturor în Biserică, în Împărăția lui Dumnezeu, unde toate fapăturile vor dobândi fericirea lui Dumnezeu. Nu ne rămâne decât numai, „și dacă trăim, și dacă murim”, să lăudăm, să mulțumim și să slăvim preasfântul nume al Sfintei Dumnezeiri Celei în trei Ipostasuri, în vecii vecilor. Amin!

(Această secțiune începe de la pagina întâi a Omiliei 28)

Înainte de a purcede la analiza textului sfânt, ar fi bine să ne amintim câteva premise fundamentale, pentru o deplină și folositoare înțelegere a Scripturii, care să aducă și roade duhovnicești, astfel încât nici timpul nostru să nu-l pierdem aici, dar nici să nu avem să dăm seama atunci când Domnul ne va spune: „Ai ascultat cuvântul Meu; de ce nu l-ai pus în lucrare?” Așadar, să menționăm acum aceste premise:

Prima premisă: Se cuvine să fie accentuat faptul că înainte de orice este neapărată nevoie să dobândim un *dub de ucenic*. Este un lucru pe care l-am subliniat de multe ori, adică să nu creadă cineva că aceste omilii oferite ascultătorilor au doar scopul de a mulțumi urechile. Scopul lor este acela de a oferi învățătură, de a descoperi adevărul – voia Domnului –, de a trezi conștiințele, de a mustra, de a mângâia, de a întări, de a reconsidera tezele greșite și de a arăta calea mântuirii și a pocăinței.

A doua premisă: Tot ceea ce vom primi ca lecție de învățătură nu trebuie doar să ne emoționeze sau să rămână în planul unei cunoașteri sterpe, ci să se transforme într-o trăire, într-o schimbare, într-o adevărată *naștere din nou*. Trebuie să fie dezvoltată, în acest sens, neliniștea eshatologică trăită, adică trebuie s-o trăim înlăuntrul nostru și să ne neliniștim pentru sfârșitul vieții noastre și pentru sfârșitul Istoriei. Trebuie să instituim neliniștea eshatologică în sufletul nostru, desigur fără ca aceasta să însemne că va pleca din viața noas-

tră optimismul sau va pleca bucuria, pentru că bucuria este roada Sfântului Duh³. Așadar, nu înțeleg că acum trebuie să începem să plângem..., dar s-ar cuveni să se instaleze în sufletul nostru această neliniște eshatologică trăită, așteptând cele de pe urmă (cele eshatologice). Să nu spunem că „*Domnul întârzie*”, așa cum grăiește Scriptura⁴ ca să ni-i arate pe *lucrătorul cel rău* și pe credincioșii lipsiți de minte, care spun că Domnul zăbovește sau, chiar ceea ce menționează Apostolul Petru, că vor zice cei necredincioși: „Stai calm..., așa sunt oamenii; asta este Istoria; o generație trece, alta vine. Asta este Istoria; nimic altceva; nici nu a avut început vreodată, nici sfârșit nu va avea.”⁵ Nu, iubii mei, Istoria a avut un început, așa cum și creația a avut început și va avea și un sfârșit. Și sfârșitul este aproape, pentru că „Domnul este aproape”⁶. Astfel, credinciosul, atunci când și-a fixat drept țință a cugetării sfârșitul Istoriei, adică atunci când a pus înlăuntrul său neliniștea eshatologică, neliniștea cea bună, atunci nu mai află odihnă în viața lui, atunci nu mai țintește spre alte scopuri, ci centrul acțiunilor sale este *A Doua Venire a lui Hristos (Parusia)*.

A treia premisă: Trebuie ca prin analizarea prorociilor să combatem curiozitatea bolnăvicioasă a cunoașterii viitorului. Întrucât cartea *Apocalipsei* este o carte proorocească, de multe ori se întâmplă să venim aici pentru a ne satisface această curiozitate bolnăvicioasă a noastră, adică să aflăm ce se va întâmpla în viitor.

M-a sunat ieri cineva din Tesalonic, voind să afle dacă se va porni război, deoarece a ascultat un monah pustnic din Sfântul Munte vorbind despre anumite nenorociri despre

³ Cf. Galateni 5, 22.

⁴ Cf. Matei 24, 48; Luca 12, 45.

⁵ Cf. II Petru 3, 4.

⁶ Filipeni 4, 5.

care se zice că or să vină; iar acesta este un om tânăr. Așadar, el s-a neliștit, l-a cuprins o tulburare, nu avea dispoziție să mai lucreze și mi-a dat telefon ca să mă întrebe ce va fi! „Nimic, i-am răspuns; fă-ți munca ta, și nimic altceva.” Pe mulți oameni, iubii mei, îi cuprinde această curiozitate vinovată, această curiozitate cu adevărat bolnăvicioasă despre ce se va întâmpla mâine și caută, într-un oarecare fel, oare nu vor putea să descopere realitatea de mâine printr-o deschizătură a prorociilor?

Prorocia, să cunoaștem bine acest lucru, vine ca să vestească ceea ce se va întâmpla totdeauna în Istorie – totdeauna! – cu scopul de a înlătura înșelarea. Prorocia vine încă să mai amintească despre cele de pe urmă (cele eshatologice) – nu este un lucru neînsemnat, așa cum v-am spus și mai înainte –, pentru a nu pierde din perspectiva orizontului nostru scopul Istoriei și al existenței noastre, dar și al nevoinei noastre. De asemenea, vine să-i mângâie pe credincioși în vremurile grele pentru tot ceea ce se va întâmpla sau pentru tot ceea ce se întâmplă, spre a nu fi luați prin surprindere de cele ce se vor întâmpla, de întâmplările viitoare și să nu se descurajeze, să nu cadă. De aceea, cartea *Apocalipsei* este o carte prin excelență mângâietoare, alinătoare, mai ales pentru zilele grele.

În timpul ocupației germane, iubii mei, a ieșit *Comentariul la Apocalipsă* – singurul pe care de altfel îl avem în limba neogreacă⁷ – pe care l-a scris profesorul și academicianul grec Panayotis Bratsiotis. Pe durata ocupației germane, așa cum scrie în prologul său, un cerc restrâns de oameni studia cartea *Apocalipsei* pentru a se mângâia în acele zile, în acele

⁷ Părintele Athanasie nu ia în calcul aici scrierile în greaca veche, ci doar pe cele în neogreacă, limba accesibilă întregului popor grec de astăzi (n. tr.).

zile întunecate, când viitorul era necunoscut și nu știam la ce va da naștere și ce va produce ziua de mâine.

În fine, prorocia, iubii mei, arată biruința, chiar dacă spre aceasta este o cale plină de lupte și ispite înfricoșate. În această ordine de idei, am să vă rog ca, atunci când vom veni aici să ascultăm cuvântul lui Dumnezeu, să ascultăm prorociile care vor fi tâlcuite, să nu devenim niște urmăritori neroditori ai acestora, numai și numai pentru ca din curiozitate să aflăm viitorul, ci să pricepem faptul că noi trebuie să stăm cu statornicie în fața a tot ceea ce există și a tot ceea ce vine, ca să nu cădem și să nu ne înșelăm. De altfel, astfel de extreme nu au lipsit niciodată. Foarte adesea ziarele scriu despre extreme de acest fel.

Ne aflăm în anul 1981; dacă vom ajunge în anul 2000, știți câți neinvitați, falși proroci, se înțelege, vor veni să ne spună că se va întâmpla aceasta și aceea? Același lucru s-a mai întâmplat, iubii mei, când Istoria a ajuns la anul 1000 d.Hr. Se va dezlănțui imaginația oamenilor în anul 2000, deoarece este pur și simplu un număr rotund. Să nu vi se pară ciudat ceea ce voi spune acum: noi nu suntem absolut siguri dacă ne aflăm în anul 1981, deoarece data nașterii lui Hristos poate să fie socotită de la anul 5 î.Hr., până la anul 7 d.Hr., adică să fim înainte cu 5 până la 7 ani. Poate că pronia lui Dumnezeu a făcut aceasta cu un anumit scop. Dumnezeu a voit să întunece acest lucru, să-l facă confuz, să-l încurce, numai și numai ca să nu facem măsurători și socoteli, acum că avem și computere! În America, protestanții folosesc computerele ca să tragă astfel de concluzii!

A scris ziarul *Libertatea*⁸, în ziua de 12 noiembrie 1980, că douăsprezece familii din Olanda, care trăiau împreună cu copiii lor, s-au adunat într-o casă și nu mai ieșeau de

⁸ Ziar grecesc local, din orașul Larisa (n. tr.).

acolo, așteptând sfârșitul lumii! Iar în America – a scris și despre aceasta același ziar din 14 aprilie 1980 și menționează aceste două evenimente, ca să vă dau un exemplu de atitudini extreme – s-a auzit că *Fiara* cu cele zece coarne, care este descrisă în capitolul al șaptesprezecelea al *Apocalipsei*, sunt cele zece state ale Comunității Europene și așteptau momentul când va fi integrată Grecia ca al zecelea membru al Comunității Europene, ca să spună că este cel de-al zecelea *corn* al *Fiarei* și, în consecință, atunci va veni *Antihristul*, care mai are și douăzeci și șapte de ani! Așadar, dacă aceasta se întâmplă anul trecut, atunci anul acesta trebuie să fie de douăzeci și opt de ani. Iar cel ce a grăit acestea a fost un pastor protestant, care deține trei sute de canale de radio și televiziune – particulare, desigur – în America și care transmite astfel de ineptii! Așadar, atenție! Foarte mare atenție!

Din acest motiv, Biserica noastră, dintru început, s-a temut de abordarea cărții *Apocalipsei* și nu a introdus-o ca lectură în cultul ei, numai și numai pentru că diavolul a exploatat-o cu sălbăticie, iar oamenii care aveau o curiozitate bolnăvicioasă s-au înșelat.

A patra premisă: Am să fac o rugămintă anumitor frați, nu tuturor, desigur. Nu lipsiți! Să nu spuneți: „Am mers în duminica asta la omilie; duminica viitoare nu mai merg, nu-i bai! Apoi următoarea voi merge iarăși.” Vă rog să nu lipsiți! Toate aceste teme constituie o continuitate inseparabilă și, dacă vă vor lipsi unele, vă va fi anevoie să le înțelegeți pe următoarele. Apostolul Pavel în *Epistola sa către Evrei* scrie: „Fără să părăsim Biserica noastră, precum le este obiceiul unora, ci îndemnători făcându-ne, cu atât mai mult cu cât vedeți că se apropie ziua aceea.”⁹ Adică, să nu vă lipsiți pe

⁹ *Evrei* 10, 25.

voi înșivă de adunări, așa cum obișnuiesc unii, cu atât mai mult cu cât vedem că se apropie Ziua Domnului.

A cincea premisă: Să nu stăm aici doar ca simpli ascultători. Să studiem și acasă la noi, să deschidem Sfânta Scriptură. Să citiți textul de mai jos pe care îl vom analiza în duminica următoare, pentru a-l cunoaște, încât, atunci când se va face aici analiza textului, să-l înțelegeți mai bine, ca să nu mai spun că trebuie să avem de față Sfânta Scriptură (hiliaștii/milenariștii, la adunările lor, țin în mâini Sfânta Scriptură). De multe ori am recomandat acest lucru. V-aș ruga să studiați în mod special acasă la voi Sfânta Scriptură – desigur, și alte cărți – cu luare-aminte, cu rugăciune și cu creionul în mână. *Cu creionul în mână* – înțeleg prin aceasta să subliniem ceea ce ne impresionează. Să nu ne blameze aceia care îndrăgesc foarte mult curățenia cărților; și eu o îndrăgesc. Dacă le pare rău să nu strice cartea scriind ceva, să scrie pe o foaie de hârtie vreo observație de-a lor, o completare la ceea ce au citit și s-o pună în acel punct al cărții. Dacă vreodată se vor reîntoarce acolo, ei înșiși sau altcineva, vor găsi o informație foarte valoroasă, un gând foarte valoros.

A șasea premisă: Este o adevărată expresie a dragostei, când, într-o epocă în care toate se pierd, putem aduce aici câțiva frați ca să audă cuvântul lui Dumnezeu; vom face cea mai bună milostenie a noastră. Astăzi oamenii, mai mult sau mai puțin, au ce să mănânce. Foarte mulți dintre voi îmi cereți: „Spuneți-ne, arătați-ne vreun sărac!” Desigur că săraci există, și totdeauna vor exista, dar nu sunt atât de mulți, așa cum erau în urmă cu câțiva ani. Astăzi oamenii, mai mult sau mai puțin, au ce să mănânce, însă există o mare sărăcie, foame și sete de a auzi oamenii adevărul. Avem o foamete duhovnicească. Așadar, aduceți aici și alți oameni. Să nu vă mâhniți dacă nu vom încăpea în biserică; vom ieși afară pe

trotuar, vom scoate și afară boxe. Aduceți aici oameni ca să audă cuvântul lui Dumnezeu, ca în acest fel să se mântuiască.

A șaptea premisă: Cheia înțelegerii Sfintelor Scripturi este Sfântul Duh. Dacă nu-L avem pe Sfântul Duh, nu vom putea înțelege absolut nimic. Însă premisa de a-L avea pe Sfântul Duh este dispoziția noastră pentru nevoință, este păzirea poruncilor, este curăția inimii, este contemplația continuă. *Contemplație* înseamnă să readuc neconținut în mintea mea, înlăuntrul meu, ceea ce am citit, să cuget neconținut la acestea, iar când voi face acestea, atunci devin *contemplativ*. Termenul nu are semnificația curentă, adică ceea ce spunem astăzi despre cineva că *este un om contemplativ*. În filologia patristică, *contemplativ* este omul care neconținut se gândește la tainele lui Dumnezeu. Acesta este *contemplativul*. Prin urmare, se cuvine ca noi să căutăm să trăim această contemplație launtrică¹⁰.

A opta premisă: Trebuie să trăim iarăși, iubiții mei, în duhul Bisericii Primare, în care exista o continuă sfințire, dar și o așteptare eshatologică. Așa cum v-am spus și la început, vă spun și acum, încheind aceste premise, că trebuie să trăim sfințenia; se cuvine să ne sfințim, să devenim mai buni și să trăim această așteptare a evenimentelor de pe urmă (eshatologice). În Biserica Primară exista acea zicere: „Domnul este aproape! Nu vă împovărați cu nici o grijă.”¹¹ Așa le scrie Apostolul Pavel filipenilor. Iar fraza „nu vă împovărați cu

¹⁰ Termenul *θεωπία*, invocat aici, s-a tradus în limba română fie prin „contemplație”, fie prin „vedere duhovnicească”; a doua variantă fiind totuși una mai apropiată de limbajul bisericesc. Însă, uneori, există situații când traducătorul chiar nu poate înlocui termenul „contemplație” și derivatele sale cu „vedere duhovnicească” și, de aceea, este binevenită această explicație a pr. Athanasie, care reușește să precizeze sensul teologic al termenului „contemplație”, secularizat deja prin influența terminologiei artelor profane (*n.tr.*).

¹¹ Filipeni 4, 5-6.

nici o grijă” nu are înțelesul *să nu mâncați și să nu beți, nici să nu vă zidiți casa, nici să nu lucrați*, ci are înțelesul *să nu uitați de scopul vostru și să credeți că aici veți fi locuitori permanenți, și să începeți să pregătiți tot felul de lucruri, ca și cum ar fi vorba să trăiți o mie de ani pe pământ!* Aceasta vrea să spună *trăiesc așteptarea eshatologică*. „Domnul este aproape!” Să caut: „Doamne, când vei veni? Doamne, vino! Doamne, da, vino!” Și răspunsul: „Da, vin curând!” De altfel, așa se încheie și cartea *Apocalipsei*: „Da, vin curând. Amin! Vino, Doamne Iisuse!”¹²

Astfel, cu aceste premise, luate ca o mică introducere, iubiții mei, să pornim, cu ajutorul lui Dumnezeu, să analizăm textul sfânt.

Făcând o foarte rezumativă retrospectivă, vom aminti că Evanghelistul Ioan, în momentul scrierii *Apocalipsei*, se afla exilat în insula Patmos „pentru mărturia lui Iisus Hristos”¹³ și, acolo, L-a primit pe Dumnezeu-Cuvântul Care S-a întrupat, pe Preaslăvitul Iisus, așa cum L-a văzut și Apostolul Pavel mergând spre Damasc. S-a înfricoșat, s-a tulburat sfântul evanghelist, atunci când într-o anumită duminică L-a văzut pe Domnul – ne spune el însuși aceasta –, potrivit tradiției, în peștera Apocalipsei din Patmos. Și atunci i-a spus Domnul: „Eu sunt Alfa și Omega, Eu țin Biserica în mâinile Mele; scrie către cele șapte Biserici din Asia Mică” și apoi i-a dictat șapte epistole. Aceste epistole erau către anumite Biserici istorice concrete, din Asia Mică, ale căror sfeșnice, din păcate, între anii 1922 și 1923, s-au stins! Nu mai există aceste Biserici istorice..., Biserica Smirnei, a Pergamului, a Efesului, a Filadelfiei! „Pocăiește-te; căci altfel îți voi muta sfeșnicul!” S-au mutat sfeșnicele, au plecat Biserici-

¹² *Apocalipsa* 22, 20.

¹³ *Apocalipsa* 1, 9.